

NÁVRH NOVEJ ROZVOJOVEJ PARADIGMY - KROK K HOLISTICKÉMU SPRAVOVANIU SPOLOČNOSTI

Adrián ONDROVIČ

PROPOSAL FOR NEW DEVELOPMENT PARADIGM - STEP TOWARDS HOLISTIC GOVERNANCE OF SOCIETY

INTEGRAL SAFETY OF ENVIRONS

INTEGRAL SAFETY OF ENVIRONS '2017

ABSTRAKT

Dominantný spoločenský model neoliberálneho kapitalizmu vládne svetu už niekoľko desaťročí. Prvé dekády 21. storočia sa vo svete a v Európe nesú v znamení mnohých kríz rôzneho charakteru. Neoliberálna ideológia, ktorá diktuje formu a obsah verejnej politiky, je preto primárnou príčinou súčasného stavu sveta. V tomto kritickom čase sa objavuje návrh novej rozvojovej paradigmy ľudskej spoločnosti orientovaný na spoločenské šťastie a nie na ekonomický rast. Holistickým prístupom k problému dosahovania spoločenského šťastia vytvorila skupina medzinárodných expertov hodnotný koncept pre budúce spravovanie spoločnosti.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: politická ekonómia

ABSTRACT

The world has been dominated by neoliberal capitalism for many decades. During the first two decades of 21st century, many countries in Europe and around the world have been experiencing crises of various kind one after another. Political decisions are dictated by neoliberal ideology. Thus, neoliberalism is the primary cause of the current state of the world. During these turbulent times, a proposal for new development paradigm emerges. The new development paradigm is directed towards societal happiness instead of economic growth. An international group of experts using holistic approach to issue of achieving societal happiness had developed very interesting concept for future society governance.

KEY WORDS: political economy

Úvod

Stav mnohých krajín vo svete po globálnej ekonomickej kríze z roku 2008 je charakteristický neustále prehlbujúcou sa nerovnosťou a polarizujúcou sa spoločnosťou. Európsky a Severoamerický priestor, ktorý v zásade diktuje vývoj vo svete sa nachádza v období paradoxného javu, kedy mnohé makroekonomické ukazovatele vykazujú pozitívny vývoj, avšak zároveň narastá časť populácie, ktorá je nespokojná s vývojom spoločnosti.

Západné krajiny, vrátane Slovenska, prechádzajú krízou demokracie, keď časť populácie stráca vieru v demokratické inštitúcie spoločnosti a čoraz viac narastá podpora krajnej pravice, ktorá volá po zmene politiky liberalizmu.

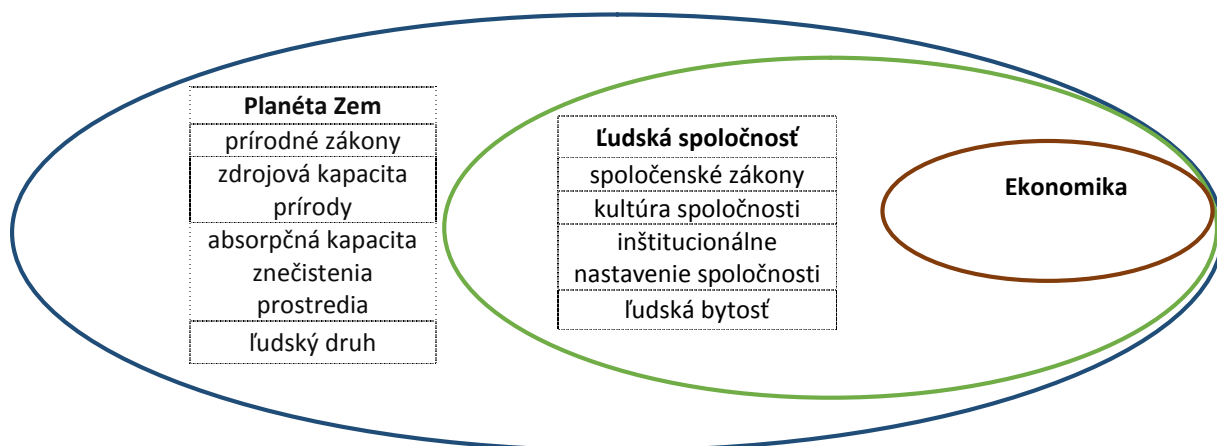
Politika ekonomického liberalizmu predovšetkým znamená prenášanie rozhodovacieho mechanizmu z verejných inštitúcií na súkromné firmy. Najznámejšie nástroje sú deregulácia a privatizácia. Záujmy verejných inštitúcií a súkromných korporácií sa líšia, a preto čím viac rozhodovania je presunutého z verejného sektora do súkromného, tým viac sa zmení spoločenská realita v prospech súkromných firiem.

Pri kritickom pohľade na súčasný vývoj v mnohých západných krajinách si musí racionálny pozorovateľ položiť otázku, či spravovanie spoločenských procesov v týchto krajinách je skutočne v záujme obyvateľstva. Či fetišizácia ekonomického rastu ako hlavného a takmer jediného cieľa, ktorému sa podriada veľká časť spoločenských rozhodnutí, postačuje na riadenie spoločnosti smerom k spokojnému a správne živu.

V priamom rozpore s prevládajúcou ideológiou neoliberálneho globálneho kapitalizmu sa ukazuje návrh novej rozvojovej paradigmy pre ľudskú spoločnosť prednesený tzv. Bhutánskou skupinou v roku 2013.

Návrh novej rozvojovej paradigmy

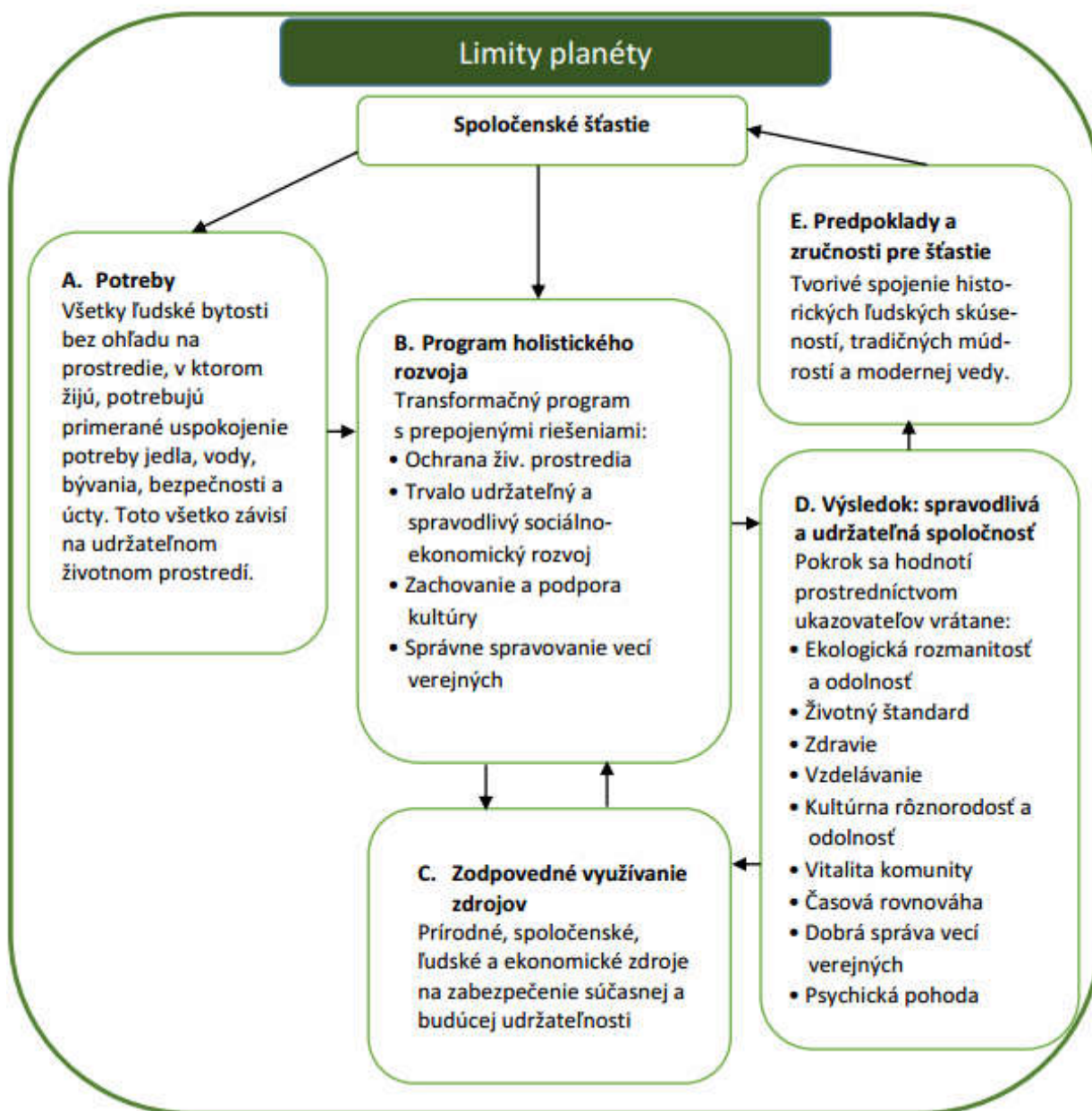
Ľudský život ako jedinca a spoločnosti sa odohráva v kontexte reality fyzického sveta planéty Zem. Vnímanie riadenia ľudskej spoločnosti určitej krajiny primárne cez ekonomiku je mimoriadne obmedzené. Takýto prístup zámerne neberie do úvahy ostatné faktory, ktoré na život jedinca a spoločnosti vplývajú. Na obrázku 1 vidíme, že ekonomika je podsystémom ľudskej spoločnosti a tá je podsystémom biosféry na planéte Zem. Spravovanie spoločnosti primárne cez ekonomické záujmy časti spoločnosti, nemôže z dlhodobého hľadiska zabezpečiť šťastný a dobrý život pre celú spoločnosť.

Obrázok 1: Miesto ekonomiky v kontexte ľudskej spoločnosti a planéty Zem
Prameň: autor.

Časť populácie si obmedzenia tohto prístupu uvedomuje, a preto vznikla z iniciatívy Bhutánskeho kráľovstva v roku 2012 medzinárodná pracovná skupina 71 rešpektovaných odborníkov v mnohých vedeckých odboroch. Výsledkom tejto iniciatívy je návrh novej rozvojovej paradigmy s názvom *Šťastie: Smerom k novej rozvojovej paradigme*¹. Zmysel spoločenskej aktivity nemá byť zvyšovanie ekonomického rastu, ale usilovanie sa o šťastie celej spoločnosti.

¹Happiness: Towards a New Development Paradigm.

Obrázok 2: Spoločenské šťastie podľa návrhu Novej rozvojovej paradigmy
Prameň: *Happiness: Towards a New Development Paradigm*, 2013.

Iniciatíva definovania novej rozvojovej paradigmy nadviazala na rezolúciu OSN č. 65/309 z roku 2011 s názvom *Šťastie: Smerom k holistickému prístupu k rozvoju*. Z tohto dôvodu bol výsledný návrh novej rozvojovej paradigmy predložený Generálnemu tajomníkovi Organizácie spojených národov a jej 68. valnému zhromaždeniu.

Obrázok 2 ilustruje koncept spoločenského šťastia, ktorý rešpektuje limity prírodného prostredia planéty. Prvým predpokladom pre dosahovanie spoločenského šťastia je uspokojenie základných potrieb ľudí ako je potreba jedla, vody, bývania, bezpečnosti a úcty. V druhom rade je potrebná existencia reálneho programu holistického rozvoja spoločnosti, ktorého základné princípy sú

ochrana životného prostredia, trvalo udržateľný a spravodlivý sociálno-ekonomický rozvoj, zachovanie a podpora kultúry, a správne spravovanie vecí verejných.

Spoločnosť musí v každom momente a pri každej činnosti zodpovedne využívať zdroje prírodné, ľudské a ekonomické, aby nežila na úkor budúcnosti. Výsledkom by mala byť spravodlivá a udržateľná spoločnosť, pričom dosahovaný pokrok sa hodnotí ukazovateľmi ako

- ekologická rozmanitosť a odolnosť,
- životný štandard,
- zdravie,
- vzdelávanie,
- kultúrna rôznorodosť a odolnosť,
- vitalita komunity,
- časová rovnováha,
- dobrá správa vecí verejných,
- psychická pohoda.

Spoločnosť takto postupne tvorivým spájaním historických ľudských skúseností, tradičných múdrostí a modernej vedy vytvára predpoklady a zručnosti pre spoločenské šťastie.

Navrhnutý koncept spoločenského šťastia je čiastočne inšpirovaný indexom hrubého národného šťastia, ktorý ako ukazovateľ stavu a stupňa rozvoja spoločnosti používa Bhutánske kráľovstvo. Stáročné múdrosti a bohaté tradície nahromadené v kultúre Bhutánu učia o neoddeliteľnosti skutočného osobného šťastia od ostatných blízkych ľudí a od celého okolitého sveta. Index hrubého národného šťastia vychádza z týchto historických vedomostí. A v súčasnosti sú to aj poznatky modernej vedy, ktoré ďalej prispievajú k chápaniu nutných podmienok pre dobré fyzické, citové a duševné zdravie, ktoré sú základným predpokladom schopnosti prežívania pocitu šťastia.

Návrh novej rozvojovej paradigmy so svojím konceptom spoločenského šťastia, o ktoré sa má usilovať riadenie spoločnosti, je významným počínom, na ktorý by mala reflektovať aj politická ekonómia. Tá pri spravovaní spoločnosti hrá rozhodujúcu úlohu, a práve preto by mala ekonomická veda rozšíriť svoj záber o holistické videnie spoločnosti a sveta ako to robí nová rozvojová paradigma.

Záver

V druhej dekáde 21. storočia sa vo svete a hlavne v krajinách Európy strieda jedna kríza za druhou. Svetu a predovšetkým západným krajinám vládne už niekoľko desaťročí politika neoliberálneho kapitalizmu charakteristická dereguláciami, privatizáciou a maximálnou orientáciou na ekonomický rast. Prebiehajúce krízy sú preto bezpochyby produktom neoliberalnej paradigmy minulých dekád a súčasnosti.

V tomto turbulentnom období sa objavil návrh novej rozvojovej paradigmy spoločenského šťastia a pozitívnym faktom je, že sa o ňom diskutuje aj na pôde OSN. Dáva jej to oveľa väčšie šance presadiť sa aspoň čiastočne, a že ju nepostihne osud bežnej akademickej štúdie končiacej v šuflíku, o ktorej sa dozvie len veľmi málo ľudí.

Aj Slovensko potrebuje posun k viac holistickému spravovaniu spoločnosti, ktoré bude sledovať podstatne viac cieľov ako len ekonomický rast. Usilovať sa o šťastnú a udržateľnú Slovenskú spoločnosť je reálny vznešený cieľ, avšak je potrebné realisticky uznať, že sme len na začiatku, a že tejto snahe bude kladených množstvo prekážok.

Pod'akovanie [zaradenie príspevku]

Napísanie príspevku bolo podporené z projektu VEGA 2/0182/17 - Kontradikcie vo vývoji zamestnanosti na pozadí očakávaných demografických a štruktúrnych zmien v SR

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- NDP Steering Committee and Secretariat. 2013. *Happiness: Towards a New Development Paradigm*. Report of the Kingdom of Bhutan.
- Secretariat for the New Development Paradigm. 2014. *The New Development Paradigm. Project Completion Report June 2012 - September 2014*.

ADRESA AUTORA

Ing. Adrián ONDROVIČ, PhD.

Slovenská akadémia vied, Ekonomický ústav, Šancová 56, 811 05 Bratislava, Slovenská republika

e-mail: adrian.ondrovic@savba.sk

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.